

ปรัชญาพุทธศาสนานิกายเซน อิทธิพลสู่ยุคปัจจุบัน

Zen Buddhism Philosophy Influence to the present

จรรย์ บุญมี

Charan Bunmee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus
Corresponding Author, E-mail: Cha1234Bu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาจริยศาสตร์ผู้ใช้พุทธศาสนานิกายเซน 2. เพื่อวิเคราะห์การปลูกพลังเสียสละผู้คนด้วยพุทธศาสนานิกายเซน ผลการวิจัย พบว่า นิกายเซนที่เราเข้าใจได้ง่ายปฏิบัติตามได้ง่าย เป็นองค์ทะเลามะและที่ภาษาใกล้เคียงไทยมาก คือหลวงปู่ติช นัท ฮันห์แห่งบ้านพลัม ที่น่าสนใจในเมืองไทยเรามีองค์กรอย่างแพทย์วิถีธรรม ผู้วิจัยศึกษาด้วยการเข้าไปเป็นอาสาหลัก ผลพบว่าแพทย์วิถีธรรมไม่ระบุนิกายมีความเป็นเซนที่ปฏิบัติสมาธิอยู่กับการงานและช่วยเหลือสังคมอย่างกว้างขวาง ใช้ปัญญาที่ลึกซึ้ง แต่มีจุดเด่นที่ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายคือทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย

และ ผู้ที่มีบารมีเมื่อมารวมกันจะเกิดอจินไตย คือสิ่งที่เหลือเชื่อไม่ใช่อิทธิฤทธิ์ แต่กิจกรรมที่ดั่งามเป็นองค์ประกอบที่ลงตัวโดยไม่ต้องวางแผน ทำเฉพาะงานที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญจำเป็นของชีวิตและเอื้อแก่การฝึกฝน ทำหนึ่งงานสำเร็จก็ได้ไม่สำเร็จก็ได้แต่บรรลุในตนพร้อมช่วยให้ผู้อื่นบรรลุตามสำเร็จตลอด “ความสำเร็จของใจคือความสำเร็จของงาน” ปฏิบัติธรรมในทุกอณูของการทำงาน ไม่ตั้งขยายกว้างเพราะเข้าใจว่าแนวโน้มเมื่อลึกจะกว้างห้ามก็ไม่อยู่ ตัวชีวิตของโพธิสัตว์หรือพุทธแท้

คำสำคัญ : ปรัชญาพุทธศาสนานิกายเซน อิทธิพลสู่ยุคปัจจุบัน

Abstract

The objectives of this research paper are: 1. to study the ethics of Zen Buddhism users; 2. To analyze the cultivation of the power of sacrificing

people with Zen Buddhism. The results of the research revealed that the Zen sect that we can easily understand is easy to follow. He is the Dalai Lama and the language is very close to Thai.

This is Luang Pu Thich Nhat Hanh of Ban Plum. Interestingly, in Thailand, we have an organization like Physicians with the Dharma. The researcher studied by becoming the main volunteer. The results showed that dharma practitioners of no specific sect were Zen, who practiced meditation in a wide range of work and social contributions. use profound intelligence But there is a distinctive point of using easy-to-understand language to make difficult things easy. and those who have prestige, when they come together, will be born It's incredible, not powerful. But a classy activity is a perfect combination without planning. Only do tasks that are strategically important to life and conducive to practice. You can accomplish one task but you can achieve it in yourself and always help others achieve it.

“The success of the mind is the success of the work.” Practice Dharma in every molecule of work. not set to widen because I understand that when the depth is deep, it will not be forbidden Indicators of Bodhisattva or True Buddhism

Keywords: Zen Buddhism Philosophy Influence to the present

บทนำ

สถานการณ์สังคมในยุคศตวรรษที่ 21 มีปัญหายุ่งยากซับซ้อนในการดำรงชีพ เศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม โรคไวรัสโคโรนา19ที่กำลังระบาดรุนแรง ปัญหาข้าวยากหามาแจก ผู้คนพากันทุกซีก กลัวหวั่นไหวกับชะตากรรมที่ไม่มีใครคาดไม่ถึง ฟังพาทางรัฐบาลก็ไม่ทันปัญหารอบด้านต้องกู้เงินครั้งแล้วครั้งเล่า ล่าสุดก็มี พ.ร.ก.กู้ไป 1 ล้านล้าน5แสนล้านบาท เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพิ่มเติม พ.ศ. 2564 (สภาพัฒนาสังคม) (prachachat.net, 2564: ออนไลน์) หลายคนต้องหาที่พึ่งทางใจหลงไปขออ้อนวอนผีสาวเทวดาลัทธิตลวงจนช่วยเข้าไปอีก แต่คนไทยก็ยังมีกุศลที่มีพุทธศาสนาให้เป็นที่พึ่ง แม้วัดส่วนใหญ่จะรัฐธรรมไม่ตรง เมื่อมาเป็นผู้นำชาวบ้านเลย”เป็น

ตาบอดชวนตาบอดไปดูหนังใบ้” ก็เลสเตลบลหลังบุคคลากรศาสนา แต่ผู้รู้ถูกตรงก็ช่วยอยู่เต็มกำลัง การเสื่อมถอยศรัทธาเกิดได้กับทุกศาสนาทุกนิกายเพราะผิดเพี้ยนไปตามกาลเวลา เพราะเราไม่เข้มแข็งทำให้คนต้องหลงกิเลสไปเดินตามทฤษฎีทุนนิยม หลงบริโภคนิยมจนสังคมได้ถดถอย ก่อเกิดโทษภัยร้ายอย่างปัจจุบันนี้แสนสาหัส แล้วอนาคตเล่าเมื่อจิตใจคนเป็นอย่างนี้คำตอบคืออย่างไร สันติภาพสันติสุข ที่ทุกคนใฝ่หาจะมีทางจะกอบกู้เช่นไร หรือจะไว้กับคนรุ่นใหม่ ลูกหลานการศึกษาเป็นแบบไหนอยู่ ไม่สอนวิชาศาสนาก็ชั่วและแก้ปัญหาไม่เป็น “การศึกษาถ้าไม่ลดกิเลส กู้ประเทศไม่ได้” (สมณะโพธิรักษ์) ในภาวะที่จะต้องช่วยสังคมให้สังคมนี้ให้พอทุกคนมีความสุข ศรัทธาย่อมเกิด จากการศึกษาพุทธศาสนาพบว่าพุทธศาสนามีจุดเด่นมากในการสร้างศรัทธา

ซึ่งบริบทนี้ก็นิกายเช่นมีคำสอนเพื่อสังคมน่าสนใจมากที่นำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งคำสอนคล้ายเถรวาท สถานการณ์นี้สิ่งใดส่วนใดก็เกื้อหนุนกัน “ความรักความเมตตา ความไม่เห็นแก่ตัวคือรากฐานของสันติภาพ จะขยายแผ่เป็นครอบครัวสู่ชุมชน ท้ายสุดสู่สังคมโลกทั้งมวล” (องค์ทะไลลามะ) ซึ่งในประเทศไทยที่นำนิกายเช่นมาบูรณาการพบเห็นอยู่หลายองค์กร เช่นมูลนิธิกุ้ยต่างๆ มูลนิธิบ้านพลัม เป็นต้น ที่อาสา กู้ศรัทธาให้พุทธบริษัท ได้ช่วยกำลังใจเข้มแข็ง สู่วิถี และที่ผู้วิจัยสัมผัสคือมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมเพื่อนมนุษย์ชาติ ที่กำลังนำพาผู้ประสบภัยจากโรคโควิด19ระบาด ถ่ายทอดวิชาพุทธศาสตร์ที่นำโดย อาจารย์ หมอเขียว ดร.ใจเพชร กล้าจน และทีมจิตอาสา ใช้จริยศีลรักษาโรคกายโรคใจโรคเศรษฐกิจ ศรัทธาจึงหลั่งไหลขยายเป็นญาณที่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ อ.หมอเขียวสอนให้เมตตาไม่เบียดเบียน ไม่กินเนื้อสัตว์ มีปณิธานกตัญญูศาสนาเมตตาต่อมองชน ประภาศตนเป็นโพธิสัตว์ ผู้วิจัยเห็นความเป็นเช่น ร่วมอาสาเพื่อศึกษา มาเสนอแนวทางการปฏิบัติควบคู่ไปกับนิกายเช่นอื่นๆ เพื่อการศึกษาพุทธศาสนาที่เป็นที่พึ่งของสังคม ที่ยังมีภารกิจปิดเป้าวิกฤติมหันตภัยทั้งมารร้ายในใจ ให้เกิดความผาสุกแต่มวลมนุษยชาติ (องค์ทะไลลามะ น.สันติภาพทุกก้าวย่าง ดิซ นัท ฮันท์)

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาจริยศาสตร์ผู้ใช้พุทธศาสนานิกายเช่น
- 2) เพื่อวิเคราะห์การปลูกพลังเสียสละผู้คนด้วยพุทธศาสนานิกายเช่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยจากการสังเกต (Observation research) เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยทำการ

เก็บรวบรวมข้อมูลนิกายเซน การจัดคอร์สอบรมสุขภาพ คอร์สฝึกผู้นำผู้ภัยโควิด19 ออนไลน์ หมอเขียวทีวี 1 มีนาคม-9 ตุลาคม 2564 ด้วยวิธีการสังเกต นำมาวิเคราะห์ ศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างประเด็นประสิทธิภาพการสร้างศรัทธาสร้างคน ปลุกจิตสำนึกการเสียสละ เป็นพลังเหนี่ยวนำส่งต่อเมล็ดพันธ์แห่งความดีประสานประโยชน์ตนประโยชน์ท่านร่วมกันแก้ปัญหาสังคมด้วยอิทธิพลพุทธศาสนานิกายเซน ที่สืบทอดทางตรงทางอ้อม เป็นผลให้องค์กรพุทธตั้งมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมขับเคลื่อนกิจกรรมนำพามวลมนุษย์สู่สันติสุข

ผลการวิจัย

1. จริยศาสตร์ผู้ใช้พุทธศาสนานิกายเซน

นิกายเซน คือหนึ่งในหลายนิกายของศาสนาพุทธฝ่ายมหายาน เชื่อว่ามีต้นกำเนิดมาจากพระมหากัสสปะ บุคคลเพียงคนเดียวที่เข้าใจธรรมะที่พระพุทธเจ้าแสดง ด้วยทรงยกดอกบัวขึ้นแสดงโดยไม่ได้ตรัสสิ่งใด ต่อมาธรรมะแบบ “เข้าใจได้ด้วยใจ โดยไม่ใช้กล่าวอะไร” ก็เผยแพร่สืบทอดจากอาจารย์ถึงศิษย์กำเนิดจากอินเดียจนกระทั่งมาถึงจีนด้วยพระโพธิธรรม หรือที่คนจีนรู้จักในชื่อ ‘ตักม้อ โจวซือ’ และไปอภังการที่ญี่ปุ่น

เซน ภายใต้การสอนของ ไตเซทสึ ไททาโร ชูซูกิ สอนไว้ว่า “หัวใจของการปฏิบัติเซน คือการทำ ซาเซน” หรือการนั่งสมาธิกระทั่งปฏิบัติได้ชำนาญแล้ว ก็อาจใช้พื้นฐานดังกล่าวฝึกกับอริยาบถอื่นๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ขณะเดิน ขณะกินข้าว หรือแม้แต่การทำงานทั่วไป ทั้งงานบ้านและงานประจำ เมื่อทำซาเซนจนถึงจุดหนึ่ง ผู้ปฏิบัติก็บรรลุความจริง หรือที่เรียก ‘ซาโตริ’ ซึ่งเป็นการบรรลุธรรมในแบบของเซน เข้าสู่ภาวะไร้ตัวตน วางเปล่าบริสุทธิ์แบบ ‘ไร้กระจกให้ฝุ่นจับ’ เหมือนที่ท่านเว่ยหล่าง (หรือฮุยเหนิง) ปริมาจารย์แห่งนิกายเซน ได้กล่าวไว้เป็นบทโคลกกว่า “**เดิมที ไม่มีต้นโพธิ์ ไม่มีกระจกเงาใส เมื่อทุกอย่างว่างเปล่า ฝุ่นละอองจะลงจับอะไร**”

ติช นัท ฮันห์ (Thich Nhat Hanh) อาจารย์เซนแห่งหมู่บ้านพลัม เป็นพระภิกษุชาวเวียดนาม ในความเป็นมหายานที่ได้รับการยอมรับจากชาวตะวันตก มีชื่อในด้านปัญญา ขบคิดและคิดค้นประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ไม่ได้อิงไปในทางความเชื่อแต่อาศัยหลักการเหตุและผลเป็นตัวนำ มีแนวคิด มนุษย์เป็นหนึ่งเดียวกับทุกสรรพสิ่งในโลกนี้ พุทธศาสนาต้องเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน และพุทธธรรมเป็นสิ่งที่สามารถประยุกต์ให้เข้ากับวิถีชีวิตยุคปัจจุบันได้ (Engage Buddhism) เป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนยุวชนรับใช้สังคม พัฒนางการสงฆ์ด้านการศึกษาและได้นำเสนอต่อสถาบันพุทธศาสนาด้วยความคิดว่า การกระทำและปัญญาต้องไปด้วยกัน หลวงปู่ได้สร้าง “สังฆะ” ชุมชนแห่งการฝึกปฏิบัติเพื่อบำเพ็ญชีวิตอย่างมีสติ ชื่อหมู่บ้านพ

ล้ม ปัจจุบันขยายไปกว่า 20 ประเทศมีนักบวชกว่า 500 รูป มีวิถีปฏิบัติไม่แยกจากสังคม มีกิจกรรมปฏิบัติเพื่อดูแลสิ่งแวดล้อม ลดภาวะโลกร้อน โดยเลือกรับประทานอาหารมังสวิรัตินำพาผู้คนช่วยกันเยียวยาโลกที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤติ ลดความรุนแรงในสังคม มีสติกับการกระทำในชีวิตประจำวัน

เพื่อประโยชน์และความสุข (หมอเขียวทีวี, 2564: ออนไลน์) ในภาวะที่โรคระบาดเศรษฐกิจทุกประเทศถล่มเงินฝืดประชาชน เงินไปกองอยู่ที่นายทุน ไม่นานรัฐจะกักใคร่ไม่ให้ระงับเงินทั่วโลกติด ให้จับตามอเมริกาขาดเงินเมื่อไหร่ก็จะล้มกันทั้งโลก เหตุคือโควิดไม่หยุด ล็อคดาวก็อดตายคล้ายล็อคก็ต้องเสี่ยงตาย ทางออกทางเดียวจน คือปลูกกิน พอเพียงและสู้โรคด้วยหลักสมดุล อย่างกลัวแต่อย่าประมาท วิเคราะห์เหตุการณ์(ดร.ใจเพชร10ต.ม.2564) นำเสนอแนวมูลนิธิแพทย์วิถีธรรม ทางรอดที่ดำเนินงานทิศทางการคล้ายกับหลวงปู่ติชันทันท์ เพียงแต่ไม่ใช่ชื่อว่า เซน

มูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย ก่อตั้งโดย อาจารย์หมอเขียว ดร.ใจเพชร กล้าจน และทีมจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ปี พ.ศ. 2535-2538 อาจารย์หมอเขียว ดร.ใจเพชร กล้าจน รับราชการที่โรงพยาบาลห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร ได้ใช้องค์ความรู้ด้านสุขภาพแผนปัจจุบันอย่างเต็มความสามารถ ทำให้เริ่มชัดเจนว่าการดูแลสุขภาพแผนปัจจุบันช่วยลดหรือแก้ปัญหาได้บางส่วน แต่อีกหลายส่วนยังไม่สามารถลดหรือแก้ปัญหาได้ จึงเริ่มค้นหาวิธีอื่น ๆ จนเครียดจึงหลบไปปฏิบัติธรรมกับสมณะโพธิรักษ์ จึงได้รู้ตัวว่าตนเองมีภูมิที่จะบรรลุธรรมอยู่แล้ว ใช้เวลาไม่นานก็เข้าใจความจริงแห่งชีวิตการดับทุกข์ทั้งหมดทั้งมวล และมีการรักษาโรคกายโรคใจ ให้ชื่อว่า การดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีพุทธหรือวิถีธรรม เมื่อนำมาใช้ก็พบข้อมูลว่า ประชาชนที่ใช้ส่วนใหญ่มีสุขภาพที่ดีขึ้น จึงได้เผยแพร่องค์ความรู้เพื่อช่วยเหลือประชาชนในวงกว้างมากขึ้น โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ จนเกิดสโลแกน “ศูนย์บาทรักษาทุกโรค” และ “หมอที่ดีที่สุดในโลกคือตัวคุณเอง”

ต่อมาเกิดการรวมตัว (Dr.Jaipheth Klajon, 2558: 45) ที่มีสุขภาพดีขึ้น ที่ต้องการเสียสละช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนด้านสุขภาพมากขึ้น เกิดเป็นศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สอนป่านาบุญ 1, 2, 3, 4 และ 5 และเกิดมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย ตามลำดับ รวมทั้งเกิดเครือข่ายย่อยทั้งในและต่างประเทศ ทุกคนรู้ธรรม เกิดกระบวนการทำงานฟรี ดำเนินกิจกรรมพึ่งตนและช่วยคนให้พ้นทุกข์เผยแพร่องค์ความรู้ทักษะในการดูแลสุขภาพและเศรษฐกิจพอเพียง ในรูปแบบต่าง ดร.ใจเพชร กล้าจน (หมอเขียว) (morkeaw.net, 2561: ออนไลน์) เกิด 11 มิถุนายน 2515 ตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ทางเลือกวิถีธรรม สำนักการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, นักวิชาการ

อิสระ, ประธานมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย, วิชาธิการบดี สถาบันวิชาราม, ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้สถาบันวิชาราม, และประธานเครือข่ายจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมทั่วประเทศไทย สถานที่ทำงาน : มูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย ศูนย์วิชาการการแพทย์วิถีธรรม สวนป่านาบุญ 1 อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร และศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ 1-9

วิถีแพทย์วิถีธรรม จะเห็นได้ว่า ความสุขที่แท้จริงตามที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้น เกิดจากการละ หรือดับทุกข์ได้ การจะละหรือดับทุกข์ได้ เกิดจากการละหรือ ดับเหตุของทุกข์ได้

เรามีหน้าที่ในการเรียนรู้ในการผ่าตัดเชื้อโรคตัวจริงก็คือกิเลส ตัวก่อโรคและความเดือดร้อนทั้งปวงก็คือ กิเลส เพราะฉะนั้นเราจึงต้องเป็นแพทย์ที่สามารถผ่าตัดกิเลสได้ เราจึงจะเป็นแพทย์วิถีธรรมได้ ถ้าเราไม่สามารถทำสิ่งนี้ได้ เราก็ไม่พ้นทุกข์ ชาวโลกก็ไม่พ้นทุกข์ การแก้ไขปัญหาโรคภัยไข้เจ็บและความเดือดร้อนทั้งปวงไม่มีวันประสบความสำเร็จได้ ถ้าไม่ผ่าตัดกิเลสออกจากชีวิตได้ เราเรียนรู้การผ่าตัดกิเลสจึงเป็นเป้าหมายหลักของแพทย์วิถีธรรม ซึ่งจะเป็นที่พึ่งแท้ของเราและผองชน วิชานี้เป็นวิชาที่สำคัญที่สุดของเราและทุก ๆ ชีวิต

จิตของเรา เมื่อเราพร่องเราพลาดไปแล้ว ถ้าเราได้รับการให้อภัยและได้รับโอกาสจากใคร ๆ โดยเฉพาะความพร่อง ความพลาดที่ร้ายแรงที่หนัก เราจะซาบซึ้งว่าการให้อภัยเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ มีคุณค่ามีประโยชน์มาก แล้วเราจะซาบซึ้งกับการให้อภัย การได้รับโอกาสจากผู้อื่นอย่างสุดซึ้ง แล้วเราจะเป็นผู้ที่ให้อภัยผู้อื่นเพราะว่ามันมีคุณค่ามีประโยชน์ต่อเขามาก และมันก็มีคุณค่ามีประโยชน์ต่อทุกชีวิต พ่อครู (สมณะโพธิรักษ์) กล่าวว่า “ผู้ที่ได้รับการแบ่งปันจากเรา ถ้าเราแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ ผู้ที่ได้รับการแบ่งปันโดยเฉพาะผู้ที่เดือดร้อนต่าง ๆ นาๆ ได้รับการให้การแบ่งปันจากเรา จิตวิญญาณเขาจะซึมซับสิ่งนี้”

นี่คือประโยชน์สูงสุดคือ จิตวิญญาณที่ซึมซับคุณค่าของการให้และการแบ่งปัน เขาก็จะเป็นคนที่ให้ เป็นคนที่แบ่งปันในที่สุด ผู้นั้นผู้ที่ซึมซับการให้การแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ ซึมซับคุณค่าประโยชน์ของการให้ด้วยใจที่บริสุทธิ์ ให้ชีวิตเขาได้รับประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่เขาเดือดร้อน เขาจะยิ่งซาบซึ้งคุณค่าของการให้ การแบ่งปันจิตวิญญาณเขาจะเจริญขึ้น แล้วเขาจะเป็นคนที่ให้ที่แบ่งปันผู้อื่นต่อไป เช่นเดียวกัน คนที่ได้รับการอภัยจากใคร เขาจะซาบซึ้งคุณค่าของการให้อภัย และผู้นั้นก็จะเป็นผู้ให้อภัยผู้อื่นต่อไป เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่มาก และเราเองก็จะเป็นผู้กตัญญูรู้คุณต่อผู้ที่ให้อภัยเรา ผู้ที่ทำประโยชน์ต่อเรา เพราะฉะนั้น เราจะคิด พูด ทำ อะไร ก็จะไม่ทำให้ท่านเดือดร้อน จะเป็นผู้ที่เสียสละเพื่อไม่ให้ท่านเดือดร้อน ไม่ให้ผู้ที่มิพระคุณกับเรานั้นเดือดร้อน และ

ให้ท่านได้รับประโยชน์ อะไรที่เป็นประโยชน์ต่อท่าน แม้เราจะสูญเสียอะไรก็ตามเราก็ยอมที่จะสูญเสีย ยอมรับโทษรับภัยจากพฤติกรรมที่ไม่ดีของเราไม่ว่าจะแสบเขินเขินก็แล้วแต่ จากวิบากของเราแสบเขินเขินก็แล้วแต่ เพื่อที่จะให้ผู้ที่มิพระคุณต่อเราได้รับประโยชน์ นี่เป็นความลึกซึ้ง ทุกชีวิตจะได้รับประโยชน์จากเราเท่านั้น อย่าให้ชีวิตใดได้รับการเบียดเบียนได้รับความเดือดร้อนจากเรา ให้ทุกชีวิตได้รับประโยชน์จากเรา

ความร่ำรวยที่แท้จริงคือ น้ำใจ ความยากจนที่แท้จริง คือ แล้งน้ำใจ รวยความดี รวยมิตรดี รวยปัจจัย 4 คือ ความรวยที่มั่นคงยั่งยืนที่สุดในโลกชีวิตเรา แม้ไม่ต้องมีอะไรมากมาย เราก็มีความสุขได้กสิกรรมไร้สารพิษ ไม่รวยแต่รอดเป็นคนจนมหัสจรรย์แบ่งปันตลอดกาล

2. การปลูกพลังเสียสละผู้คนด้วยพุทธศาสนานิกายเซน

วิถีแห่งเซน

กลับไปที่วิถีแห่งเซ็นที่แพร่ในญี่ปุ่น (เซนไค ชิบายามะ, 2526: 11) การศึกษาไม่อาจเข้าใจได้โดยความรู้และความคิดของเราทั้งหมด กล่าวคือผลของจิตสำนึกก็ต้องขจัดออกอย่างสิ้นเชิงด้วยถึงจะเข้าถึงสัจจะแห่งประสบการณ์บริสุทธิ์ เกิดตื่นรู้สู่ความว่างหรือสุญญตา เป็นประสบการณ์อันลึกซึ้งภายในเซ็น คือ การตื่นขึ้นสู่จิตอันล้ำลึกของมนุษย์ ซึ่งโดยภาษาแห่งเซ็น เราเรียกการตื่นขึ้นนั้นว่า ‘ซาโตริ’ ซึ่งแปลว่า การตรัสรู้ เพื่อหมายถึงสัจจะแห่งประสบการณ์ทางศาสนา

“สรรพสิ่งคือความว่าง (ดิช นัท ฮันท์, 2532: 30) มนุษย์ไม่ใช่ศูนย์กลางแห่งจักรวาล” สรรพสิ่งล้วนต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน และเชื่อว่าสรรพสัตว์มีพุทธภาวะอยู่ในตัวอยู่แล้ว การบรรลusahaโตริกคือการเห็นตามความเป็นจริงของโลกและชีวิตโดยที่โลกและชีวิตนั้น คือ ความว่าง ในเมื่อว่างจากตัวตนแล้ว ศูนย์ตาดเกิดจากความว่างจากการติดยึด ซาโตริ ดังที่กล่าวมานั้นเป็นสภาวะที่ยากแก่การเข้าใจด้วยเหตุผลธรรมดาทั่วไป ตรรกะหรือภาษาใดๆ แต่ต้องมีประสบการณ์ตรง ยากในการสื่อสาร เพราะซาโตริเป็นสภาวะแห่งการรู้แจ้งอย่างฉับพลันที่ก้าวพ้นสามัญสำนึกแห่งทวินิยม เช่น การแยกแยะเชิงมนทัศน์ กายกับจิต ดีกับชั่ว ผู้รับรู้กับสิ่งที่ถูกรับรู้ โลกภายนอกกับโลกภายใน เป็นต้น สำหรับผู้ที่บรรลusahaโตริแล้ว จะไม่ยึดติดกับสมมติบัญญัติต่างๆ เพราะสมมติบัญญัติเหล่านี้มีลักษณะสัมพันธ์ เพราะซาโตริเป็นสภาวะแห่งการรู้แจ้งอย่างฉับพลันที่ก้าวพ้นสามัญสำนึกแห่งทวินิยม เช่น การแยกแยะเชิงมนทัศน์ กายกับจิต ดีกับชั่ว ผู้รับรู้กับสิ่งที่ถูกรับรู้ โลกภายนอกกับโลกภายใน เป็นต้น สำหรับผู้ที่บรรลusahaโตริแล้ว จะไม่ยึดติดกับสมมติบัญญัติต่างๆ เพราะสมมติบัญญัติเหล่านี้มีลักษณะสัมพันธ์ อันเป็นหนึ่งในความว่าง คำสอนผ่านปริศนาธรรม

ตอนติดยึด “แม่น้ำก็เป็นแม่น้ำ ขุนเขาก็เป็นขุนเขา” แต่เมื่อปฏิบัติได้ เข้าถึงความเห็นอันลึกซึ้ง “แม่น้ำก็ไม่ใช่แม่น้ำ ขุนเขาก็มิใช่ขุนเขาอีกต่อไป” [การรับรู้ถึงความว่าง] “มาบัดนี้ ฉันกลับเห็นแม่น้ำก็ยังคงเป็นแม่น้ำและขุนเขาก็ยังเป็นขุนเขาอยู่ดังเดิม” [ยังเข้าใจความเห็นทั่วไปเป็นคนปกติ] (ติช นัท ฮันท์, 2532: 74) (ข้อความในวงเล็บเป็นของผู้เรียบเรียง)

การบรรลุดรรม นิกายเซน

ในพุทธปรัชญานิกายเซน “ซาโตริ” หมายถึงการรู้แจ้งแห่งสภาวะความจริงสูงสุด คือการทำลายอวิชชา ตัณหา และอุปทาน ก้าวพ้นทวิลักษณ์ เห็นสรรพสิ่งเป็นหนึ่งเดียว ไม่แบ่งแยกแต่อย่างใดเป็นความว่าง ในสำนักโซโตและรินไซ ท่านเซ็นได ชิบายามะ (Zenkai Shibayama) ได้อธิบายปรัชญาเซ็นไว้ดังนี้ การปฏิบัติเพื่อบรรลุ ซาโตริ เป็นประสบการณ์การรับรู้ความจริง เป็นเพียงความว่าง หรือความเป็นเช่นนั้นเอง (Suchness) มีวิธีการหลักเพื่อการบรรลุดรรม 4 วิธีด้วยกัน คือ ซาเซ็น (หรือการนั่งสมาธิ, ซันเซ็นหรือการขบคิดปริศนาธรรม, และ มนโด หรือ การถามตอบอย่างฉับพลัน

เซนกับจริยศาสตร์

ปรัชญาตะวันตกกระแสหลัก เห็นว่ามีความเป็นจริงบางอย่างอยู่ก่อนการรับรู้ของมนุษย์ สมมติฐานนี้นำไปสู่การมองโลกในเชิงทวิลักษณ์ รูปกับนาม กายกับจิต เหตุผลกับประสบการณ์ เป็นต้น จริยศาสตร์ตะวันตกเป็นเรื่องของการใช้เหตุผลในการแสวงหาว่าอะไรคือ “สิ่งที่ควร” สำหรับทุกคน โดยพิจารณาว่าอะไรควรเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน การแสวงหาอันมีนัยของการแยกแยะว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร การแยกแยะเป็นสอง เกิดการแตกความสัมพันธ้ออกจากกัน

พุทธปรัชญานิกายเซน มีคำถามทางจริยศาสตร์ว่า “เราควรเป็นอย่างไร” มากกว่าการถามว่า “เราควรทำอะไร” นิกายเซ็น การเรียกร้องให้มนุษย์กลับไปสู่ประสบการณ์ดั้งเดิมที่ปราศจากการแยกแยะเชิงมโนทัศน์ เพราะเซนเชื่อว่าสรรพสิ่งเป็นหนึ่งเดียว ความเป็นจริงที่ต้องแสวงหาเป็นเรื่องภายในตัวมนุษย์เองจริยศาสตร์สำหรับนิกายเซ็นจึงไม่ใช่เรื่องของ “ควร” แต่เป็นเรื่องของ “เป็น” กล่าวคือ เซนมองรับรู้โลกเป็นอย่างไรที่เป็น ไม่มองแยกแต่สัมพันธ์เป็นหนึ่ง ดังคำว่า เต็ดดอกไม้สะเทือนถึงดวงดาว

การพิจารณาการกระทำใดเป็นการกระทำที่ถูกต้อง การกระทำใดเป็นการกระทำที่ผิด ในทางหนึ่งอาจเป็นอุปสรรคขัดขวางการบรรลุดรรมได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การแสวงหากฎเกณฑ์ทางจริยธรรมอาจเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุดรรม แต่จริยศาสตร์ปรัชญาเซนจะพบว่าความสัมพันธ์ของการปฏิบัติ-บรรลุดรรมในแง่หนึ่งมีมิติแห่งจริยธรรมในปรัชญา

เช่นแฝงอยู่เพราะในห้วงของการปฏิบัติ ซาเซ็น นั้นผู้ปฏิบัติมีสติระลึกรู้อยู่ตลอดเวลา มีนัยกับจิตสำนึกของผู้ปฏิบัติซึ่งเกิดเองโดยธรรมชาติ (spontaneous) ดังปริศนาธรรมนี้

ศิษย์: อะไรคือมรรค

นันทวน: จิตที่ปกติมันเองคือมรรค

ได้ความว่า การรู้ (knowing) (สุวรรณา สถานันท์, 2534: 34) ก็คือ การดำรงอยู่ (being) เพราะความจริงทำให้ผู้ฝึกเซ็นรู้เกี่ยวกับความจริงว่าตัวเขาคือความจริงและกำลัง “ทำความจริง” ซึ่งเป็นอิสระจากความคิดด้านลบโดยปริยาย และหากจะเปรียบวิธีคิดระหว่างเซ็นและพุทธปรัชญาแบบเถรวาทแล้ว จะเห็นได้ว่าทัศนะทางจริยศาสตร์ของเถรวาทให้ความสำคัญเรื่องศีลหรือวินัยสำหรับเป็นฐานในการพัฒนาสมาธิและปัญญา(ศีล-สมาธิ-ปัญญา) แต่ในนิกายเซ็นนั้น ปัญญาช่วยทำให้ศีลไม่เป็นเพียงกรอบหรือข้อวัตรปฏิบัติเท่านั้น แต่เป็นวัตรปฏิบัติที่เป็นไปเองภายในวิถีแห่งเซ็น(ปัญญา-สมาธิ-ศีล) หรือก็คือจิตปกติมันเอง

อภิปรายผล

การบรรลุธรรม แพทย์วิถีธรรม

ด้านแนวคิด ความลึกซึ้งแห่งจริยศาสตร์แบบเซ็น มีความปราศจากบรรทัดฐานที่เป็นเรื่องของ “ควร” “ไม่ควร” แต่จริยศาสตร์แบบเซ็นคือจริยศาสตร์แห่งการค้นหาใบหน้าดั้งเดิม กล่าวคือ เป็นการทำลายความแตกต่างระหว่างผู้รับรู้และสิ่งที่รับรู้ เน้นการหลุดการติดยุคในข้างใดข้างหนึ่งไม่ติดอยู่กับความเป็นสองความแตกต่างระหว่างผู้รับรู้และสิ่งที่รับรู้มันเอง สอดคล้องกับแพทย์วิถีธรรมเชื่อ “สักจะมีหนึ่งเดียวไม่มีสอง เน้นไม่ให้ทนายใจ ให้ระวังอคติ หรือความเข้าใจผิด จากการคาดเดาของเรา”

สำหรับสิ่งตีนั้น ให้กำจัดความอยากแบบกิเลส แบบเป็นทุกข์ แบบยึดมั่นถือมั่นออกไป โดยปฏิบัติจากสิ่งที่ตีน้อย ไปสู่สิ่งที่ตีมาก เป็นลำดับ โดยสิ่งตีใดที่เป็นไปไม่ได้ในเวลานั้น ก็ให้หยุดอยากในเวลานั้น ส่วนสิ่งตีใดที่เป็นไปได้ในเวลานั้น ก็ให้อยากแบบไม่ทุกข์ แบบไม่ยึดมั่นถือมั่น แบบพุทธะ คือ อยากหรือปรารถนาให้เกิดสิ่งที่ตีนั้นต่อตนเองหรือต่อผู้อื่นอย่างไม่ทุกข์ใจ คือ จะได้ทำหรือไม่ได้ทำ จะสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ไม่ทุกข์ใจ เพราะเข้าใจเรื่องกรรมและวิบากกรรมอย่างแจ่มแจ้งว่า การยึดมั่นถือมั่นเป็นทุกข์ การไม่ยึดมั่นถือมั่นไม่ทุกข์ เป็นสุข

และเข้าใจชัดเรื่องกรรมว่า (ติช นัท ฮันท์, 2532: 43) ถ้ากุศลหรือวิบากดีของเรา และคนที่เกี่ยวข้องทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างละหนึ่งส่วนออกฤทธิ์เท่าใด สิ่งตีนั้นก็ทำได้ และสำเร็จเท่านั้น ให้ได้อาศัยก่อนที่จะหมดฤทธิ์แล้วดับไป แต่ถ้าอกุศลหรือวิบากร้ายของเรา

และคนที่เกี่ยวข้องทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างละหนึ่งส่วนออกฤทธิ์เท่าใด สิ่งนั้นก็ทำไม่ได้และไม่สำเร็จเท่านั้น สิ่งร้ายก็จะเกิดขึ้นแทนเท่านั้น ให้ได้ขีดใช้ก่อนที่จะหมดฤทธิ์แล้วดับไป เมื่อพลังกุศลหรือวิบากร้ายหมดไป ถ้าเราหรือคนที่เกี่ยวข้องไม่ได้ทำกุศลวิบากร้ายเพิ่ม จะทำให้พลังกุศลหรือวิบากดีออกฤทธิ์ได้มาก ให้ได้อาศัยก่อนที่ทุกอย่างจะดับไป การพิจารณาสิ่งจะด้วยอาริยะปัญญาดังกล่าว จะทำให้สุขสบายใจไร้กังวลตลอดกาล

การใช้ธรรมะ มีอาริยะศีล (ใจไร้ทุกข์ ใจดีงาม เป็นลำดับ) คือ ละบาป บำเพ็ญกุศล ทำจิตใจให้ผ่องใส ซึ่งการจัดการกับกิเลสจิตด้านลบ สิ่งสำคัญต้องอาศัยการควบคุมที่ดี สหายดี สังคมแวดล้อมที่ดี จะทำให้จิตใจแข็งแกร่งร่างกายแข็งแรง โรคหาย หรือทุเลาได้เร็วที่สุดนั้นคือบรรลุดุธรรมเป็นลำดับๆ จะเป็นแรงเหนี่ยวนำให้ผู้อื่นทำตาม เกิดพลังกุศลแบบทวีคูณ หนูนปัญญา ผลักโรคสิ่งร้ายในชีวิตออก ดึงนำเหตุการณ์สิ่งดีทุกมิติมาให้ส่งพลังบรรลุดุธรรมอย่างรวดเร็ว

ธรรมะแท้ๆ ที่ถ้าได้ทำให้ถูกต้องเป็นประโยชน์ตนประโยชน์ท่านมากที่สุดในโลก

ในการดับทุกข์ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นสูงสุด การมีปัญญาที่ถูกตรง ดีเยี่ยมที่สุดในโลก การเสื่อมที่แท้จริง คือ เสื่อมอาริยะปัญญา ความเจริญที่ไม่เสื่อมในโลก คือ ความเจริญในอาริยะปัญญาดีที่สุดคือ เจริญอาริยะปัญญาคือ ปัญญาที่พาพ้นทุกข์ การที่จะมีปัญญาได้ จะต้องได้สัตบุรุษที่ถูกตรง ได้ฟังธรรมที่ถูกตรง ถึงจะมีศีล ตั้งศีลที่ถูกตรง จะฟังธรรมอย่างไร ถ้าไม่มีศีล จะไม่มีปัญญาที่ถูกตรง จะไม่ได้เจอความจริง ไม่นั่นคงจริงเพราะตนเองนั้น ไม่ตั้งศีลมาปฏิบัติและกำจัดกิเลสจนเห็นผลว่า มีวิบากจะร้ายเกิด ถ้าไม่ปฏิบัติศีล แต่ถ้าปฏิบัติศีลที่ถูกตรง ก็ให้เห็นและมีวิบากดี ชีวิตที่เกิดมาจึงต้องเรียนรู้ธรรมะแท้ ๆ โดยเฉพาะศีลสมาธิปัญญา เจริญอาริยะปัญญาดีที่สุด ตั้งจิตปฏิบัติศีล ปัญญาจึงเจริญ ทำอย่างตั้งมั่นคือสมาธิ จึงดับทุกข์ได้

เมื่อได้พิสูจน์สัจจะอันนี้ปฏิบัติด้วยปัญญา ด้วยการตั้งศีลมาปฏิบัติให้เป็นลำดับๆ ทั้งได้ฟังปัญญามาจากสัตบุรุษและหมู่มิตรดี และที่เกิดขึ้นกับตัวเอง เมื่อเราประจักษ์แจ้งด้วยตัวเอง ปัญญาที่จะเกิด เราจะเห็นผล และจะเห็นว่าเรามีปัญญาที่มากขึ้น ๆ และจะมั่นใจ เราจะต้องประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง ความมั่นใจเราจึงจะสูง เมื่อกิเลสเห็นว่า เราประจักษ์แจ้งด้วยตัวเราเอง กิเลสก็จะรู้ว่า เรามั่นใจ เมื่อเราเอาปัญญามาดับกิเลส กิเลสเขาก็จะตาย

การจัดการความรู้ ทำวิจัย และพัฒนาด้านวิชาการ

จัดตั้งกลุ่มวิชาการเพื่อศึกษาวิจัยการใช้การแพทย์วิถีธรรม ในการดูแลรักษาสุขภาพของประชาชน มีผู้สนใจเข้าร่วมทั้งหน่วยงานโรงพยาบาลของรัฐ สาธารณสุขจังหวัด

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์ พยาบาล อสม. ร่วมกับสถาบันอาศรมศิลป์ เปิดหลักสูตร ผู้ประกอบการสังคม หลักสูตรการแพทย์วิถีธรรม ร่วมทำวิจัยกับโครงการกำลังใจในพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ในการฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิง ได้แก่ เรือนจำกลางนครพนม เรือนจำจังหวัดอุกเกีต และทัณฑสถานเปิดโคกตาบัน จังหวัดสุรินทร์

จุดทำนายเมื่อมารร้ายจะทำลายโลก เชื้อโรคโควิด19 คร่าชีวิตเศรษฐกิจล่มจม ทุกอย่างเป็นอัมพาตวิศัลใช้ไม่ได้ผล องค์การอนามัยโลกไม่พบทางชนะสงครามเชื้อโรค รัฐไทยเพลี่ยงพล้ำ นักวิทยาศาสตร์คนเก่งเอา เข้าจริงหายหมด มีแต่นักวิร้ายกาจซ้ำเติมยังแย่งผลประโยชน์บนความตายของคนทั้งโลก ใครจะช่วยโลกนี้ได้? แพทย์วิถีธรรมจะช่วยโลกนี้ได้มั๊ย อาสาและครอบครัว 30คนติดเชื่อให้ได้ทดสอบวิชาห้าวันผลชัดหาย 100% ประเด็นการรักษาไม่มีปัญหา โลกรอดแล้ว ! แต่มันไม่่ง่ายอย่างนั้น อาจารย์หมอเขียวรู้ว่ามารร้ายโควิดแท้จริงมันคือวิบากร้ายของชาวโลก ถ้าคนมีวิบากคนจะไม่พบวิชานี้ แล้วสัญญาณฟ้าเริ่มเปิด กุศลคนไทยถึงรอบ เมื่อกระทรวงสาธารณสุข ประสานความร่วมมือ เปิดคอร์สอนไลน์ยังโรคโควิด19 ต่อยอดเป็นค่ายฝึกผู้นำอาสา โครงการหลักสูตรวิถีไทยวิถีธรรม คำจูลโลก ค่าย 5 วัน 10วัน เดือนละ 2 ค่าย ในเนื้อหาแก้ปัญหาโรคโควิด 19 และวิชาพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง แพทย์แผนไทยลงพื้นที่เขตกรุงเทพฯ คอร์แรก 300 คนหาย 100% แต่ในระบบของรัฐการทำงานใช้จะงายๆอุปสรรคกัน สุดท้ายเตรียมยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี เรื่องจะเป็นยังไงเราและโลกจะต้องอยู่กับเชื้อวิบากร้ายโควิด2019 อีกนานแล้วชนะเมื่อไรติดตามเรากันต่อไป

องค์ความรู้จากงานวิจัย

การบำเพ็ญเพื่อมนุษยชาติของแพทย์วิถีธรรมที่ผ่านมา

เมื่อเกิดศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ 1, 2, 3, 4 และ 5 และเกิดมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย ตามลำดับ รวมทั้งเกิดเครือข่ายย่อยทั้งในและต่างประเทศ ดำเนินกิจกรรมพึ่งตนและเผยแพร่องค์ความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีพุทธ (แพทย์วิถีธรรม) ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

1. การจัดค่ายอบรมให้ความรู้
2. ค่ายแฟนพันธุ์แท้
3. ค่ายพระไตรปิฎก
4. การให้บริการความรู้สิ่งพิมพ์

การปฏิบัติศีลสมาธิปัญญาที่เป็นอาริยะ (อาริยสัง 4) คือ ตั้งศีลมาปฏิบัติ

ลดละเลิกสิ่งไม่ดี อย่างตั้งมั่น ด้วยอาริยะปัญญา (หากแต่คนถ้าไม่มีปัญญาจริงจะไม่ตั้งศีลที่ถูกตรงเป็นแน่ แพทย์วิถีธรรมจึงเห็นลึกลงไปเป็นหนึ่งดังร่างกายที่ทุกส่วนเกี่ยวพันกัน) ปัญญาพิจารณาไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยงของทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่เที่ยงของกิเลส คือ สุขที่ได้สมใจอยาก (สุขขัลลิกะ ซึ่งเป็นสุขหลวง หลอก ปลอม เทียม ที่พระพุทธเจ้าตรัสในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ว่าเป็นเหตุแห่งทุกข์ทั้งมวล) ความไม่เที่ยงของกิเลสทุกข์ที่ไม่ได้สมใจอยาก(ตัณหา) ความไม่ใช้ตัวตนของทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่ใช้ตัวตนของกิเลสสุขที่ได้สมใจอยาก ความไม่ใช้ตัวตนของกิเลสทุกข์ที่ไม่ได้สมใจอยาก และความเป็นทุกข์โทษภัยของกิเลสตัณหาความอยากในแต่สิ่งแต่ละอย่างแต่ละเรื่องไม่ว่าจะเป็นอบายมุข กาม โลภธรรม อตตาทา ว่าทำให้เกิดทุกข์ใจ ทุกข์กาย และเรื่องร้ายทั้งหมดทั้งมวลต่อตนเอง คนอื่น สัตว์อื่นตลอดกาล เพื่อกำจัดกิเลสความอยากในแต่ละอย่างแต่ละเรื่อง ทีละอย่าง ทีละเรื่อง เป็นลำดับๆ ตั้งแต่เรื่องที่เลวร้ายมาก ไปสู่เรื่องที่เลวร้ายน้อย เป็นลำดับ เมื่อหมดอยากในสิ่งที่ไม่ดีแล้ว ก็ตัดสิ่งที่ไม่ดีนั้นออกไปไม่ให้เหลือ

ยังมีสาระสำคัญอีกหลายอย่างซึ่งซับซ้อนอยู่ในปัจจุบัน โดยการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของพุทธศาสนา ผู้มีธรรมย่อมกระทำทุกอย่างไปสู่การบรรลุธรรม คือเรียงลำดับความสำคัญสุด เริ่มจาก-พัฒนาจิตคนก่อน ใช้การทำงานเป็นทีมเอาผัสสะเป็นเครื่องขัดเกลาจิต(หลักอภิปรินิยะธรรม ระบบสาธารณสุขโรคี สร้างคน ทีมคือจุดแข็งของเซน นี่คือเหตุผลที่องค์กรทรงพลัง พลังที่ 2 คือ-ลดกิเลสและ-บำเพ็ญกุศลเต็มที่โดยไม่รับค่าตอบแทน ทำให้งานเกิดมากที่สุด และพอดีกำลังโดยไม่ต้องวางแผน หรือวางก็แค่แผนเฉพาะหน้า เป็นระบบที่ไร้ระบบ (ข้อนี้ผู้วิจัยใช้เวลาานมากถึงเข้าใจ)มีกระบวนการที่ทรงคุณภาพลด กาม อตตาทได้จริง ความขัดแย้งจึงมีแค่พอได้ผัสสะในการขัดเกลา นี่เป็นยุทธศาสตร์สร้างคนคร่าวๆ เมื่อคนมีจิตใจแข็งแกร่งร่างกายแข็งแรง มีกิจกรรมสุขภาพเป็นหัวขบวนซึ่งเป็นศาสตร์พุทธะที่สุดคุณภาพอีก(ผู้วิจัยไม่สามารถหาคำบรรยาย)จับสุขภาพฟุ้งตน คือ”จับจุดหนึ่งทำลายทั้งแนว” ที่ลึกกว่านั้นคือ “ลดกิเลสหลายทุกข์ทั้งแนว” จากนั้นก็ระเบิดทุกการงานเช่นนั้นเอง-เศรษฐกิจพอเพียง-เปิดสถาบันการศึกษาอนุบาลถึงป.เอก-ตลาดวิถีธรรมพานิชยุคนิยม-สื่อแพทย์วิถีธรรม-ขยายวิทยา-ปุยสะอาด-กสิกรรมไร้สารพิษสามอาชีพภูมิมนุษยชาติ นวัตกรรมที่ค้นพบอีกหลายอย่าง มีงานวิจัยเปเปอร์รองรับทุกงาน

สรุป

บทความปรัชญานิกายเซนอิทธิพลสู่ยุคปัจจุบัน ค้นพบว่า ด้วยความทุกข์ของโลกยุคปัจจุบันแนวเสียดสละพุทธศาสนานิกายเซนจะถูกลืมรับมาก ยิ่งปฏิบัติถูกตรงพระพุทธรูปเจ้ายังประโยชน์ตนประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อม ก็ยอมเป็นที่น่าสรรเสริญ ซึ่ให้เห็นว่าปรัชญาพุทธศาสนาที่ผู้สืบทอดทำงานอย่างหนักนั้นไม่เหนื่อยเปล่า ยังมีผู้ที่สั่งสมบารมีมาสืบทอดได้อย่างดี แม้ในกลุ่มที่ไม่ระบุนิกาย

แต่จุดเด่นในแต่ละนิกายเห็นได้อยู่ การปฏิบัติที่ต่างระดับทุกซัดบปัญหาให้สัตว์โลกได้ ก็ถือว่าสังคมนี้ยังมีกุศลอยู่ ขณะที่กาลียุคใกล้แล้วลัทธิกิเลสวัตถุนิยมเชื่อมวกลาก ที่พึ่งอันประเสริฐแก่เหล่าสัตว์ทั้งหลายยังมีเป็นศาสนาที่มีความขัดแย้งน้อยที่สุดในประวัติศาสตร์ แต่พุทธศาสนาก็ออยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ ย่อมเสื่อมไป จะช้าหรือเร็วอยู่ที่เรา “นับหนึ่งที่เราเริ่มต้นที่เรา (บททบทวนธรรมข้อ3) เพราะฉะนั้นเชื้อสายนิกายเซน ความเมตตาต่อผองชนเป็นความหวังของมวลมนุษย จะนิกายใดก็ตามให้ถูกตรงต่อคำสอนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังว่า “แม่โคเล็มหญ้าไปด้วยตาก็ฆ่าเลี้ยงลูกไปด้วย”

“วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้เจ้าทำอะไรอยู่ ไยไม่ยังประโยชน์ตน ประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อมเถิด” ดังวัตถุประสงค์ของบทความนี้ เพื่อศึกษาจริยศาสตร์ผู้ใช้พุทธศาสนานิกายเซนเพื่อปลุกปล้ำเสียดสละผู้คนด้วยพุทธศาสนานิกายเซน เราท่านทั้งหลายละครึบ ต้องรอให้ภัยมาใกล้แค่ไหน อย่างไร?

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539).

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เซนไค ชิบายามะ. (2526). ดอกไม้ไม่จ้านรัจ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
เคล็ดไทย.

ดิช นัท ฮันท์ เขียน พจนา จันทรสันติ แปล. (2532). กุญแจเซน. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ
โกมลคีมทอง.

สุวรรณา สถาอนันท์. (2534). ภูมิปัญญาวิชาเซ็น บทวิเคราะห์คำสอนปรมาจารย์โดเก็น.
กรุงเทพมหานคร : ศยาม.

Jaiphet Klajon. (2 มิถุนายน 2558). วารสารแพทย์วิถีธรรม. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน
2564, จาก: <https://morkeaw.net/magazine/magazine02.pdf>

ดร.ใจเพชร กล้าจน. (1 เมษายน 2564). ธรรมะกับการดูแลสุขภาพ สืบค้นเมื่อ 12
กันยายน 2564, จาก: <https://morkeaw.net/dhamma-with-buddhist-dhamma>